

Onderzoeker met ervaringskennis: do or don't?

Auteur: Anneke Bulten (Docent-onderzoeker Social Work, CHE)

Er komt steeds meer aandacht voor ervaringsdeskundigheid in de zorg en het sociaal domein. Hierdoor komt er ook steeds meer ruimte voor zorgprofessionals met ervaringsdeskundigheid. Maar hoe zit dat eigenlijk als onderzoeker? Wat zijn de voor- en nadelen van het inzetten van ervaringsdeskundigheid binnen je onderzoeksgebied?

Daar stond ik dan. Zelf nog half aan het herstellen van PTSS, was ik ook net aangenomen als docent-onderzoeker bij de Christelijke Hogeschool Ede. Daar zou ik me als onderzoeker bezig gaan houden met de regionale kenniswerkplaats onbegrepen gedrag. Tijdens mijn sollicitatie had ik vooral de voordelen van mijn ervaringskennis benadrukt, maar toen ik te horen kreeg dat ik aangenomen was, bekwam me pas de twijfel. Kan ik dit wel? Wil ik dit wel? Hoe doe ik dit goed? Kan ik wel onafhankelijk en onpartijdig zijn als onderzoeker, terwijl ik wel veel ervaringskennis rondom dit onderwerp bezit? En zo ja, hoe dan?

Dat het me letterlijk aanvloog, was een understatement. Maar ach, ik had me wel door ergere vuren heen geslagen. Meemaken dat mijn leven aan zijn grondvesten stond te schudden, daar PTSS door oplopen en er goed van herstellen is een flinke uitdaging. Als dat me gelukt was, zou dit me ook nog wel lukken. Zo begon vanaf het begin mijn zoektocht naar het combineren van onderzoeker met ervaringskennis. Als onderzoeker ben ik gewend om onafhankelijk en onpartijdig te oordelen en zo min mogelijk mijn eigen ervaringen mee te nemen. Als onderzoeker met ervaringskennis neem ik juist wel mijn eigen ervaringen mee. Nu zijn er verschillende vormen van onderzoek doen, zoals actieonderzoek of etnografisch onderzoek, waar je als onderzoeker juist participeert in het geheel en je eigen ervaringen meeneemt. Maar hoe doe je dat nou goed? Zeker omdat er voor een onderzoeker geen directe opleiding rondom ervaringsdeskundigheid is.

Mijn zoektocht begon dan ook heel aarzelend. Eerst het eens delen van één zin, op één bepaalde plek en maar eens zien hoe het valt. Kijken hoe mensen reageren, of ik het wel durf te delen, of mensen er wel naar luisteren, wat de toegevoegde waarde daarvan is. Het was heel erg zoeken naar wanneer ik het wel inzet, en wanneer niet? En op welke manier? Ik heb altijd voor de voorzichtige aanpak gekozen; ik deel liever te weinig dan teveel. Bij te veel delen, kun je namelijk niet meer terug. En door het te proberen, ontdekte ik op een gegeven moment ook sociale signalen op te pakken wanneer en bij wie ik wel wat kon delen en wanneer en in welke context het niet zo geslaagd was. Toch was dit wel echt 'learning on the job'. Het is niet voor niets dat er opleidingen voor het goed inzetten van ervaringsdeskundigheid bestaan, want voor mezelf zou ik er heel veel aan gehad hebben om ervaringen met anderen te delen. In een gesprek met een collega hoorde ik dat zij haar ervaringskennis impliciet inzet, terwijl ik dat expliciet doe. De discussie daarover aan kunnen gaan over de verschillen daarvan, waarom je voor het ene kiest en niet voor het andere en de gevolgen daarvan voor jezelf en in het onderzoek/de lessen was voor mij heel waardevol.

Na een jaar uitproberen ben ik er van overtuigd dat het bewust zijn van mijn eigen ervaringen en die inzetten, mij tot een betere onderzoeker maakt. Juist door mijn eigen ervaring kan ik beter de verbinding leggen met de mensen die er dagelijks mee te maken hebben en herken ik de lacunes in het systeem. Door me bewust te zijn van mijn eigen ervaringen en daar actief op te reflecteren, ben ik me ook bewust van mijn eigen 'blindspots' en dat mijn eigen ervaring niet de gedeelde ervaring van anderen is. Hierbij is het belangrijk om open te staan voor feedback van anderen en dat wellicht zelfs actief op te zoeken.

Mijn conclusie: als onderzoeker ook je ervaringsdeskundigheid inzetten, kan heel waardevol zijn voor jezelf en het onderzoek. Wees je echter wel bewust van de valkuilen die het met zich meebrengt, voor

jezelf en voor anderen. In die zin zou een opleiding voor onderzoekers met ervaringsdeskundigheid een gat in de markt zijn. Op de CHE heeft mijn openheid ook gezorgd voor meer reflectie op de rol van ervaring in de functie van onderzoeker. Komend studiejaar starten we met een vorm van intervisie waarin onderzoekers met elkaar gaan delen welke ervaringen zij hebben en hoe deze ingezet kunnen worden.